

ABD’de tarım sektörü, küresel ölçekte değerlendirildiğinde önemli bir üretim potansiyeline sahiptir. Bugün dünyanın en büyük buğday, mısır ve sorgum ihracatçısı olan ülkede, 170 civarında değirmen bulunduğu ve bunların 24 tanesinin toplam üretim kapasitesinin yüzde 94’üne sahip olduğu ifade edilmektedir.

Fransa genelinde un üreten toplam 372 işletme ve 439 üretim tesisi bulunmaktadır. 2013 yılında 435 üretim ünitesinin 4,38 milyon ton, 2014 yılındaysa 439 üretim ünitesinin 4,27 milyon ton un ürettiği ifade edilmektedir.

Almanya’daki değirmen sayısı ise günümüzde 550’dir. Bunlardan 213 tanesi yılda 1000 tondan fazla üretim gerçekleştirmektedir. Ülkede ortalama 5,7 milyon ton buğday unu ve 650 bin ton çavdar unu üretilmektedir.

2015 yılı İngiltere Değirmencilik Endüstrisi dosyasına göre endüstri son yıllarda giderek genişliyor. Bunun sebebi ise yakın zamanda inşa edilen değirmenlerin sayısındaki artış. Bu sayede güçlenmeye devam eden İngiliz değirmencilik endüstrisinde 50 değirmen ile hizmet veren 30 kadar firma var.

Hollanda’da ise un endüstrisi, sayısı 10’u geçmeyen değirmenler üzerine kurulu. Üretim kapasitesi bakımından ilk sıralarda yer alan üç firmanın Hollanda un üretiminin yüzde 70’ini karşıladığı belirtiliyor.

Değirmencilik gelişmiş olduğu ülkelerden olan Belçika’da ise hali hazırda 100 ile 150 arasında değirmenin bulunduğu tahmin ediliyor.

ABD Un Sanayi

Dünyanın en büyük küresel güçlerinden biri olan ABD, birçok sektörde ve üründe olduğu tarımsal ürün üretiminde ve ticaretinde de önemli bir potansiyele sahiptir. Ülke başta buğday, mısır ve sorgum olmak üzere birçok tarımsal üründe, dünyanın en büyük tedarikçisi konumundadır. Her yıl yaklaşık 55-60 milyon ton buğday, 35-40 milyon ton mısır ve 3-4 milyon ton sorgum ihracatı gerçekleştiren ABD’de, 45 firmaya ait 170 civarında değirmen bulunduğu belirtilmektedir. ABD değirmencilik endüstrisinden faaliyet gösteren bu firmaların bir kısmı, dünyanın diğer bölgelerinde de önemli bir etkinliğe sahiptir.

Kuzey Amerika Değirmenciler Derneği (NAMA) eski Başkanı ve CEO’su John C. Miller’ın hazırladığı “Amerikan Un Değirmencilik” çalışmasına göre; ABD’de günlük toplam kapasitesi 80 bin tona ulaşan 45 firmaya ait 170 civarında değirmen bulunmaktadır. Bu değirmenlerin üretimi, toplam endüstri üretiminin yüzde 95’ine tekabül etmektedir.

Kapasite açısından fabrikalar değerlendirildiğinde; ülkedeki değirmenlerin 68’inin 454 tonun üzerinde, 44’ünün 228 ile 453 ton arasında, 33’ünün 46 ile 227 ton arasında, 10’unun 19 ile 45 ton arasında, 14’ünün ise 18 tonun altında günlük işleme kapasitesine sahip olduğu belirtilmektedir.

Değirmencilik sektöründe faaliyet gösteren en büyük üç firma, ülkedeki toplam öğütme kapasitesinin yüzde 56'sına sahip. 10 büyük firmanın sahip olduğu öğütme kapasitesi yüzde 83 iken, 24 büyük firmanın toplam kapasitesi yüzde 94 civarında olmaktadır. Yani ABD un değirmencililiği endüstrisinin toplam öğütme kapasitesinin yüzde 94'ünü 24 firma karşılamaktadır.

Ülkedeki en büyük un değirmeninin, günlük 1.828 ton civarında kapasiteye sahip North Dakota Mill olduğu belirtilmektedir. Cargill ve CHS firmaları ortaklığında kurulan Horizon Milling LLC ise ikinci en büyük değirmen olarak nitelendirilmektedir ancak Horizon'un günlük kapasite açısından ABD'deki en büyük firma olduğu ifade edilmektedir.

Fransa Un Sanayi

Fransız Değirmenciler Organizasyonu'nun (ANMF) yayımladığı 2014 İstatistikler Belgesine (Fiche Statistiques – 2014) göre Fransa genelinde un üreten toplam 372 işletme ve 439 üretim tesisi bulunmaktadır. 439 üretim tesisinden 275'i toplam un üretiminin yüzde 92'sini gerçekleştirmektedir. Fransız değirmencilik endüstrisinin 2014 yılında 475, 689 tonluk ihracat miktarı da dahil olmak üzere 4,27 milyon ton un üretebilmek için 5,45 milyon ton buğday kullandığı belirtilmektedir. Söz konusu üretimden elde edilen gelir, 205 milyon Euro'luk ihracat miktarı da dahil olmak üzere toplam 2,05 milyar Euro'dur. Fransa'da 2010 ve 2011 yıllarında 4,37 milyon ton un üretimi gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında ülkedeki üretim ünitelerinin miktarı 456 olarak belirtilirken bu rakam 2011 yılında 450'dir. 2012 yılında 441 üretim ünitesinin 4,36 milyon ton, 2013 yılında 435 üretim ünitesinin 4,38 milyon ton, 2014 yılındaysa 439 üretim ünitesinin 4,27 milyon ton un ürettiği ifade edilmektedir. Toplam 6000 kişinin istihdam edildiği Fransız değirmencilik sektörü, bu rakamlarla un üretiminde Avrupa'da ikinci, dünya genelinde ise onuncu sırayı almaktadır.

2014 yılında üretilen 3,87 milyon ton unun yüzde 62,4'ü ekmek üretiminde, yüzde 28,2'si bisküvi endüstrisinde, yüzde 5,3'ü hayvan yemi ve nişasta üretiminde, yüzde 2,2'si ihracat ürünlerinde kullanılmış, yüzde 1,6'sı ise küçük ambalajlarda paketlenerek piyasaya sürülmüştür.

Fransa'nın un ihracatında giderek azalan miktarlar söz konusudur. 2004/05 ve 2010/11 sezonları arasında 700 bin ton dolaylarında un ihraç eden Fransa bu miktarı 2011/12 sezonunda 681 bin tona, 2012/13 sezonunda 651 bin tona, 2013/14 sezonunda ise 656 bin tona düşürmüştür. Buna karşılık un ithalatında artış gözlenmektedir. 2004/05 ve 2011/12 sezonlarında 201-253 bin tona arasında un ithal eden Fransa bu miktarı 2012/13 sezonunda 285 bin tona, 2013/14 sezonunda ise 293 bin tona çıkarmıştır.

Fransa, 2014 yılında dünya genelinde 90'dan fazla ülkeye toplam 475 bin 689 ton un ihraç etmiştir. İhraç edilen unun yüzde 62,8'i Afrika ülkelerine, yüzde 32,4'ü AB ülkelerine ve yüzde 7,8'i ise diğer bölgelere gitmiştir. Afrika ülkeleri arasında en yüksek pay yüzde 39,8 ile Angola'ya aittir. AB ülkeleri arasında ise, yüzde 7,5 ile en yüksek pay İrlanda'ya aittir. Fransa'nın 2014 yılında ithal ettiği un miktarı ise 277 bin 474 tondur. Bu miktarın yüzde 97'si AB ülkelerinden ithal edilmektedir. 277 bin 474

tonunun yüzde 71'i Almanya'dan, yüzde 15'i Belçika'dan, yüzde 3,4'ü İspanya'dan, yüzde 3,2'si Lüksemburg'dan, yüzde 2,3'ü İtalya'dan ve yüzde 1,8'i İngiltere'den ithal edilmektedir.

Almanya Un Sanayi

Alman Değirmencilik Derneği'nin (Verband Deutscher Mühlen) verilerine göre, Almanya yılda 8,2 milyon ton tahılı işlemektedir. Bunlardan 7,8 milyon tonu ekmek üretiminde kullanılacak buğday ve çavdardır. Derneğin verilerine göre, ülkede ortalama 5,7 milyon ton buğday unu ve 650 bin ton çavdar unu üretilmekte, durum buğdayının işlenmesiyle de 300 bin tonluk ürün elde edilmektedir. Derneğin verilerinde değirmencilik alanındaki faaliyetlerin ağırlıklı olarak Almanya'nın güneyinde, Bavyera, Baden Württemberg, Renanya-Palatina ve Saarland gibi eyaletlerde yoğunlaştığı, ortalama bir değirmeninse yılda 40 bin ton un üretimi gerçekleştirdiği belirtilmektedir.

Ülkedeki mevcut değirmenlerin sayısının da giderek farklılaşmaktadır. 1950 yılında ülke genelinde 19 bin değirmen, 1980'de ise 2,500 değirmen bulunmaktadır. Günümüzde Almanya'daki değirmen sayısı 550'dir. Bunlardan 213 tanesi yılda 1000 tondan fazla üretim gerçekleştirmekte ve bu üretim resmi olarak kayıt altına alınmaktadır. Yıllık üretimi 500 tondan fazla olan değirmenlerin şehirlere dağılımı incelendiğinde, 60 değirmenle yılda 1,336 milyon ton üretim gerçekleştiren Bayern ilk sırada yer almaktadır. 56 değirmenle 776 bin ton üretim gerçekleştiren Baden-Württemberg ikinci, 20 değirmenle 1,855 milyon ton üretim gerçekleştiren Kuzey Ren-Vestfalya üçüncü, 17 değirmenle 1,539 milyon ton üretim gerçekleştiren Aşağı Saksonya – Bremen bölgesi ise dördüncü sırayı almaktadır.

Almanya'nın un ihracatına bakıldığında giderek artan miktarlar izlenmektedir. 2004/05 ve 2009/10 sezonları arasında 500 bin ton dolaylarında gerçekleşen un ihracatı 2010/11 ve 2011/12 sezonlarında 600 bin tonun üzerine çıkmıştır. 2012/13 sezonunda ise 723 bin tona yükselen ihracat miktarı 2013/14 sezonunda 771 bin ton olarak kaydedilmiştir. Un ithalatında bir miktar artış söz konusudur. 2004/05 ve 2011/12 sezonları arasında 150 bin tonu geçmeyen ithalat miktarı 2012/13 sezonunda 157 bin tona, 2013/14 sezonunda ise 163 bin tona yükselmiştir.

İngiltere'de Un Sanayi

NABIM'in yayımladığı 2015 yılı İngiltere Değirmencilik Endüstrisi dosyasına göre endüstri son yıllarda giderek genişliyor. Bunun sebebi ise yakın zamanda inşa edilen değirmenlerin sayısındaki artış. Bu sayede güçlenmeye devam eden İngiliz değirmencilik endüstrisinde 50 değirmen ile hizmet veren 30 kadar firma var. Bu otuz firma arasında üretim kapasitesi bakımından ilk sıralarda yer alan dört firmanın, tüm İngiltere'deki un üretiminin yaklaşık yüzde 65'ini karşıladığı belirtiliyor. Ayrıca yine NABIM'in verilerine göre 2013 yılında üretilen un miktarı 4,998 milyon ton iken, bu miktarın 2014 yılında 5,397 milyon tona ulaştığı tahmin ediliyor. Üretilen unun büyük kısmı (yüzde 47,7) beyaz ekmek yapımında kullanılırken, bisküvi (yüzde 9,3) ve tam tahıllı ekmek üretimi (yüzde 6) için de ciddi bir miktar ayrılıyor. İngiltere'nin buğday

unu ihracatı da 2011/12 sezonu itibariyle 200 bin tonun üzerine çıkmış, 2012/2013 sezonunda 303 bin ton, 2014/15 sezonunda ise 296 bin tona ulaşmıştır. Un ithalatınınınsa 2012/13 sezonunda 60 bin ton, 2014/15 sezonunda 126 bin ton olarak kaydedildiği görülmektedir.

Hollanda'da Un Sanayi

Tarım ve Bahçeciliği Geliştirme Kurulu'nun (AHDB) hazırladığı rapora göre Hollanda un endüstrisi, sayısı 10'u geçmeyen değirmenler üzerine kuruludur. Üretim kapasitesi bakımından ilk sıralarda yer alan üç firmanın Hollanda un üretiminin yüzde 70'ini karşıladığı belirtilmektedir. Bu üç firmanın un üretiminde kullandığı buğdayın tamamen ithal buğday olduğu belirtilirken, un üretim tesislerinin ağırlıklı olarak Hollanda'nın batı bölgelerinde kurulu olduğu ifade edilmektedir. Hollanda'nın un ihracatı ise 2011/12 sezonu itibariyle 100 bin tonun altına gerilemiş ve 2012/13 sezonunda 50 bin ton, 2013/14 sezonunda 60 bin ton olarak kaydedilmiştir. 2010/11 sezonunda 400 bin tonun üzerine çıkan un ithalat miktarınınınsa artışa devam ederek 2011/12 ve 2012/13 sezonlarında 500 bin tonun üzerine çıktığı görülmektedir. 2013/14 sezonunda kaydedilen un ithalat miktarı ise 406 bin tondur.

Belçika'da Un sanayi

Belçika, değirmencilik sektörünün geliştiği ülkelerden biridir. Köklü bir geçmişe sahip olan Belçika değirmencilik endüstrisi, günümüzde tüm Avrupa'da olduğu gibi genel bir yapılanma değişimi içerisindedir. Geçmişte sayıca çok olan değirmenler, günümüzde sayıca azalarak daha büyük ve komplike değirmenlere dönüşmektedir. Ülkede hali hazırda 100 ile 150 arasında değişen sayıda değirmenin bulunduğu tahmin edilmektedir.

Belçika'nın un ihracatı 2005/06 ve 2013/14 sezonları arasında düşüş göstermiştir. 2009/10 sezonundan itibaren 700 bin tonun altına gerileyen un ihracatı, 2011/12 sezonu ile birlikte 600 bin tonun altına düşmüş 2012/13 sezonunda 553 bin ton, 2013/14 sezonundaysa 508 bin ton olarak kaydedilmiştir. Un ithalatı ise söz konusu sezonlar arasında dengeli bir şekilde 196 bin ve 278 bin ton arasında değişen miktarlarda kaydedilmiştir. 2013/14 sezonunda gerçekleştirilen un ithalatı ise 241 bin tondur.

Türkiye'de Un Sanayi

Tarihte bilinen ilk değirmenler İç Anadolu'dadır. Un, tahılların öğütülmesi ile elde edilen değerli bir ürün olup modern insanın kullandığı ilk besindir. Vücudumuzun ihtiyaç duyduğu günlük enerjinin % 60'ı tahıl ürünlerinden sağlanmaktadır. Besleme için en yaygın olarak tüketilen tahıl türü ise buğday, ekme ve türevleridir. Türkiye iklim ve coğrafya bakımından buğday üretimine oldukça elverişli ülkelerden birisidir.

Ekme halk için dayanışmayı, çalışma hayatını ve hayatta kalmayı içinde barındıran bir simgedir. Ekme yapmak için önce un, un içinde buğday ürününün yetişmesi ve

toplanması gerekmektedir. Buğday saklama koşullarına uygun en önemli tarım ürünlerinden birisidir ve bu yüzden her mevsim kullanılabilmesi mümkün olmaktadır. Un sektörünün stratejik önemi, ekonomik kriz anlarında daha iyi anlaşılmaktadır. 2007 – 2008 küresel ekonomik krizi ve 2010 yılında tüm dünyada yaşanan kuraklık, gıda sektörünün önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Un sektörü, çiftçisiyle, fırıncısıyla, yarattığı istihdamı ve tüketicisiyle birlikte milyonlarca kişinin hayatını doğrudan etkilemektedir.

Türkiye’de 700 un fabrikası aktif olarak çalışmaktadır. Bu fabrikaların bölgelerimiz itibariyle dağılımı aşağıdaki gibidir. Türkiye fiili üretimi yaklaşık 12 milyon tondur. Kapasite kullanımında dünya ortalaması % 65 iken bu oran Türkiye için % 45’tir.

Bölgelerimize göre un Fabrikalarının dağılımı

<u>İç Anadolu Bölgesi</u>	<u>202</u>
<u>Marmara Bölgesi</u>	<u>135</u>
<u>Karadeniz Bölgesi</u>	<u>141</u>
<u>Güneydoğu Anadolu Bölgesi</u>	<u>94</u>
<u>Doğu Anadolu Bölgesi</u>	<u>28</u>
<u>Ege Bölgesi</u>	<u>54</u>
<u>Akdeniz Bölgesi</u>	<u>46</u>

Bu verilere göre, fabrikaların % 28’si İç Anadolu Bölgesinde, % 20’si Karadeniz Bölgesinde, % 19’u Marmara Bölgesinde, % 13’ü Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, % 7.5’u Ege Bölgesinde, % 6.4’ ü Akdeniz Bölgesinde ve % 4’ü ise Doğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. İşletmelerin kuruluş yeri ve yatırım planları analiz edildiğinde, hammaddeye, pazara ve altyapıya yakınlığın önemli olduğu, ayrıca Türkiye’de buğday ekim ve üretim alanlarının bu seçimde önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Sektörel büyüklükler

Un üretiminde dünyanın en büyük 3. Ülkesi

Dünyanın en büyük 2. İhracatçısı

Fabrika sayısı 700

Yıllık üretim 14,5 milyon ton

Kapasite kullanımını %45

İhracat 1,847 milyon ton

Un sektöründe çalışan sayısı 15 bin

İhracat yapılan ülke 106

Kaynaklar:

Değirmenci Dergisi muhtelif sayıları

Türkiye Un Sanayicileri Derneği

Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye'de Un Sanayi